

Aktuelt

Bird Numbers 1998 i Cottbus

Der tælles fugle som aldrig før i Europa. Nye lande og monitoringsprogrammer kommer til, tællemetoder udvikles, og bearbejdningen af de indsamlede data bliver stadig mere sofistikeret. Samtidig går udviklingen i retning af integrerede overvågningsprogrammer, hvor stort set alle faser i fuglenes liv sættes under lup. Endelig tyder meget på, at et udvidet samarbejde mellem de europæiske monitoringsprogrammer, den såkaldte "Euromonitoring" (eller den Monitère Union, som man fristes til at døbe projektet) nu er ved at se dagens lys.

Dette er nogle af konklusionerne fra den 14. internationale konference i European Bird Census Council (EBCC), der 23.-31. marts 1998 blev afholdt i Cottbus i Tyskland. EBCC har til formål at organisere og udvikle atlas- og censusarbejde og bestandsundersøgelser i alle europæiske lande. EBCC har bl.a. været hoveddrivkraften bag det nytligt udkomne europæiske ynglefugleatlas.

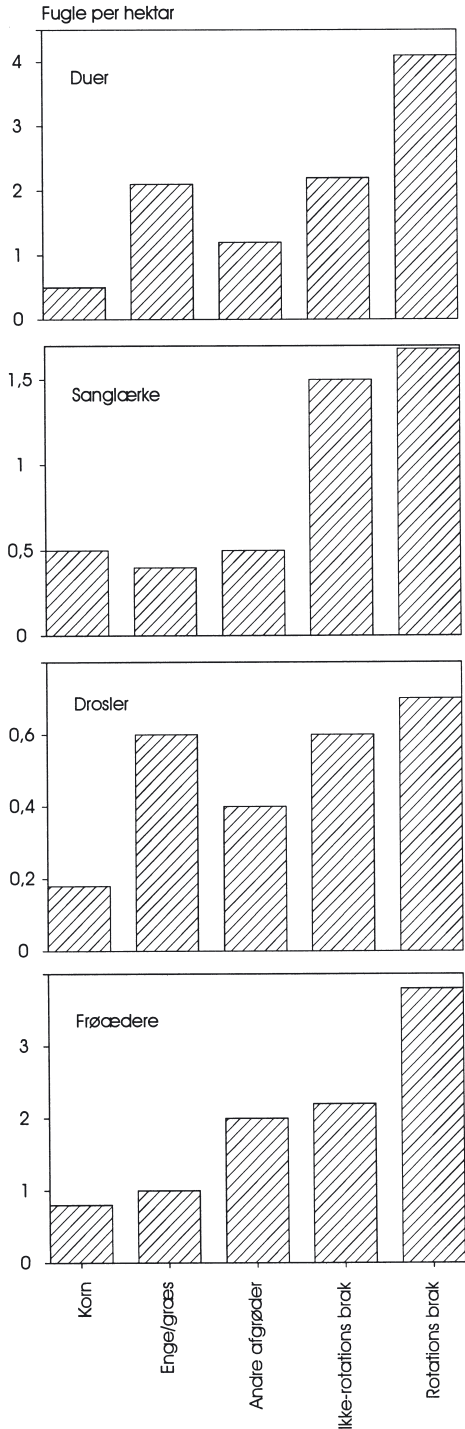
Fra Danmark deltog undertegnede og Bo Svenning Petersen fra DOFs Fugleregistreringsgruppe.

Konferencens overordnede temaer var anvendt monitoring, økologisk forskning, forvaltning og naturbeskyttelse. En hel dag var afsat til monitoring i agerlandet, hvor der i mange foredrag sættes fokus på betydningen af den omfattende braklægning.

Den generelle tendens er, at braklægningen har været til gavn for agerlandets fugle. Dog er det vigtigt, at også brakmarkerne er underlagt en vis rotation, så de ikke udvikler sig i retning af uinteressant busk- og kratvegetation. Sker det, kan braklægningen i sidste ende vise sig at være en alvorlig trussel mod agerlandets fugle, idet deres foretrukne habitat forsvinder.

Kornværlingen er en af de arter, der synes at have gavn af en vis braklægning. I Tyskland har Kornværlingen, som også i bl.a. Danmark, været i stærk tilbagegang. Efter den tyske genforening er store landbrugsområder i det tidligere Østtyskland opgivet, og arealerne henligger i dag som brak. Landbrugsområder med brakarealer rummer flere territorier, og ynglesuccesen her er større, end i landbrugsområder, hvor der ikke findes brakarealer. På den baggrund blev det foreslået, at Kornværlingen tager navneforandring til Brakværling...

I mange af de grønne organisationer har man måttet erkende, at det er svært at trænge igennem

Gennemsnitstætheder af fugle på forskellige marktyper, bl.a. brakmarker med og uden rotation. Frøædere er Skovspurv, finker og værlinger.

til beslutningstagerne med uklare budskaber som "Kornværtingen er i stærk tilbagegang", "Viben går tilbage", etc. Der er et stort behov for, at resultaterne samles som forenklede budskaber til politikere m.fl. Derfor produceres der flere og flere "Samleindeks", "Røddister" og lignende, der dækker over flere arter eller landskabstyper.

At uklare begreber som kort- og langtidsændringer ikke altid dækker over det samme, blev illustreret af et finsk foredrag om "Kortsigtet bestandsudvikling for finske agerlandsfugle". Foredraget indledtes med graf, der viste Vibens bestandsændringer fra 1936 til 1989...

RSPB introducerede i et kontroversielt indslag en ny metode til at vurdere, hvorvidt en arts frem- eller tilbagegang burde give anledning til bekymring. Kort fortalt vælges for hver art et mål for en tilfredsstillende bestandsstørrelse, "Index of happiness" (!). Hvad en passende bestandsstørrelse kan tænkes at være, vurderes af såkaldte eksperter. Når målet for en tilfredsstillende bestandsstørrelse er nået, tages arten helt ud af overvågningen. Fordelen skulle angiveligt være en større gennemslagskraft hos f.eks. de politiske beslutningstagere, idet man i højere grad kunne præcisere, hvor langt man er fra et tilfredsstillende bestandsniveau. Det springende punkt bliver naturligvis at definere, hvor stor en rimelig bestand eller et yngleindeks skal være. F.eks. kan ekspertgruppen givetvis imødesæ interessante diskussioner, når turen kommer til Skarven og Husskanden.

Fra Finland præsenterede man en ny metode til "validering" af forskellige fuglearter. Baggrunden er bl.a. en omsiggribende faunakriminalitet. Ved hjælp af en sindrig formel, der bl.a. inddrager artens beskyttelsesstatus og bestandens evne til at forny sig, kan man udregne værdien af den enkelte fuglearter og dermed sætte en passende strafamme for f.eks. tyveri af falkeunger. Efter denne beregningsmetode skulle en finsk Havørn angiveligt koste 44 000 og en Bogfinke 100 FIM, svarende til henholdsvis 55 000 og 125 d.kr. I let ændret form kan metoden anvendes til at værdisætte specifikke lokaliteter, øer eller havområder, blot man ved hvilke og hvor mange fugle, der yngler det pågældende sted. Tanken virker umiddelbart lidt pudsigt, men er måske ikke helt hen i vejret i en tid, hvor økonomiske argumenter ofte vejer tungere end biologiske.

Som noget meget glædeligt har man nu også i Norsk Ornitologisk Forening taget initiativ til et landsdækkende overvågningsprogram. Det norske monitoringsprogram påbegyndtes i 1995 og vil fremover gøre det muligt at sammenligne eller

eventuelt samkøre resultatater fra de nordiske lande.

Imellem de mange foredrag kunne man besøge en stand med et særdeles imponerende udbud af nye, gamle – eller bare mærkelige – fuglebøger. Blandt de sidstnævnte bemærkede man bl.a. *What bird did that - a drivers guide to some common birds of North America*. Bogen er en bestemmelsesguide, der gør det muligt at "artsbestemme" fugleklatrer afsat på bilens forrude. Et uudværligt hjælpemiddel for bilende ornitologer...

De mange indlæg og snakken i korridorerne viste klart en stigende interesse for integreret overvågning og et behov for øget internationalt samarbejde.

I et integreret overvågningsprogram samkøres data fra mange forskellige aktiviteter, f.eks. punkt-optællinger, linietranssekter, redokortsundersøgelser og træfugletællinger. Dermed bliver det langt lettere at forklare ændringer i fuglenes antal. Integreret overvågning er allerede en realitet i bl.a. England og Holland, men er selvsagt meget ressourcekrævende og p.t. helt urealistisk for de fleste andre lande i Europa.

Mange deltagere udtrykte stor interesse for et udvidet europæisk samarbejde. De første spæde skridt til projekt "Euromonitoring" er allerede taget, idet det i Cottbus blev vedtaget at gennemføre et pilotprojekt, hvor man forsøgsvis samkører data fra en række udvalgte lande, deriblandt også Danmark. Håbet er, at man fremover bliver i stand til at dokumentere frem- eller tilbagegange for arter eller artsgrupper i hele Europa under ét.

Som et eksempel kan et samlet overblik over agerlandsfuglenes bestandsudvikling i hele Europa tænkes at blive et værdifuldt bidrag til EUs landbrugspolitik. Et samlet "europæisk overblik" må dog ikke ske på bekostning af en mere detaljeret viden om udviklingen i de enkelte lande. Eksempelvis kan en uændret ynglebestand i Europa udmærket vise sig at dække over vigtige "detaljer" som en fremgang i Østeuropa og en tilbagegang i Vesteuropa, sådan som det i øjeblikket er tilfældet for flere agerlandsfugle. Derfor er det meget vigtigt, at de nationale overvågningsprogrammer bevares og evt. udbygges.

EBCC har nu fået sin egen hjemmeside på internettet, hvor man kan læse mere om organisationen og dens aktiviteter:

<http://www.bgytf.hu@szept/ebcc.htm>.

Erik Mandrup Jacobsen,
Fugleregistreringsgruppen

Den sidste olie – har vi ikke fået endnu

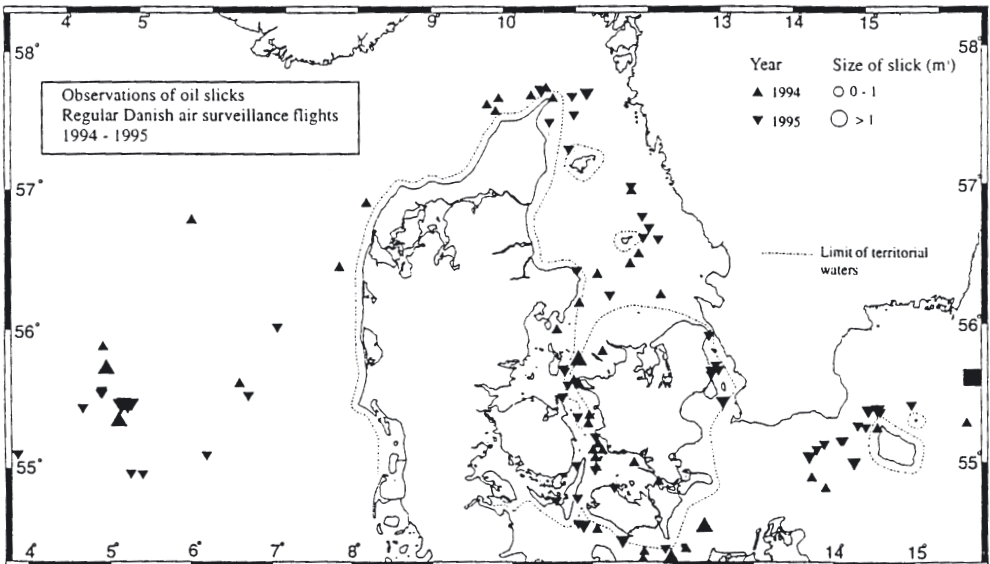
Siden 1984 har flere hundrede ornitologer årligt deltaget i DOFs Projekt Ilanddrevne Fugle (PIF). Samtidig har Ornis Consult A/S været international koordinator for lignende undersøgelser i en lang række europæiske lande. Gennem disse projekter er der indsamlet værdifulde oplysninger om hvilke og hvor mange havfugle, der rammes af olieforurening i de europæiske havområder.

De indsamlede data er nu bearbejdet af Ornis Consult for Miljøstyrelsen og sammenfattet i rapporten *Trends in Marine Oil Pollution in Denmark 1984-1995*, der udkom i begyndelsen af 1997.

Undersøgelser af olieforurenede havfugle er efterhånden en internationalt anerkendt metode til monitorering af olieforurening på havet. Alligevel er denne rapport den første, der beskriver udviklingen i olieforureningen i danske farvande på den baggrund. I rapporten redegøres der for olieforureningens nuværende omfang, udviklingen siden 1984, samt effekten af de tiltag, der siden 1984 er iværksat for at mindske forureningen. Desuden sammenligner rapporten olieforureningen i danske havområder med situationen i landene omkring Nordsøen.

I 1985 blev MARPOL-konventionen vedtaget. Denne konvention forbyder olieudslip i Østersøen og Kattegat samt olieudslip større end 30 liter pr sømil i Nordsøen og Skagerrak. I praksis er denne mængde så lille, at den ikke vil kunne danne synlig olieforurening på havet eller på strandene, og heller ikke sætte sig synlige spor på fuglenes fjerdragt. Derfor er olieforurenede fugle på strandene et klart bevis på, at der har fundet et olieudslip sted, der overskrider denne grænse. Som et andet tiltag mod olieforureningen blev der i 1990 indført flyovervågning af de danske farvande med det formål at registrere olieudslip og identificere kilderne til olieforureningerne.

I rapporten analyseres ændringen i olieforureningsfrekvensen for de forskellige fuglearter, dvs. om andelen af fundne fugle, der er olieforurenede, er ændret gennem undersøgelsesperioden. Analyserne viser, at olieforureningen generelt har været faldende i de indre danske farvande siden midten af 1980'erne. Tilsyneladende har vedtagelsen af udslipsforbudet i forbindelse med MARPOL-konventionen altså nedsat forureningsniveauet. Derimod kan der ikke konstateres ændringer i det me-

Olieforurenede områder til havs 1994-95, afsløret under Miljøstyrelsens overvågningsflyvninger.

get høje olieforureningsniveau langs den nordlige del af den jyske vestkyst. Ved sammenligning med forholdene i landene rundt om Nordsøen ses det endvidere, at den danske Nordsø/Skagerrak-kyst er det eneste område, hvor olieforureningsniveauet ikke er faldet gennem den pågældende årrække.

Det positive i undersøgelsen er altså, at olieforureningsniveauet omkring Nordsøen og i de indre danske farvande generelt har været faldende. Det negative er, at vi i Danmark har det værste olieforurenede område i undersøgelsen, og at tilstanden langs den jyske vestkyst (pånær Vadehavet) ikke har ændret sig siden 1985. Samtidig er det sandsynligt, at den positive udvikling i Vadehavet ikke

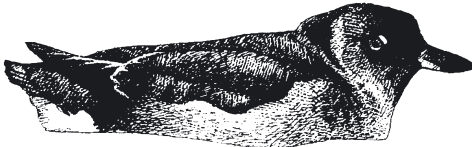
skyldes en dansk, men en tysk indsats. Baggrunden for denne antagelse er, at den kystnære havstrøm i dette område kommer fra syd.

Foruden vedtagelsen af udslipsforbudet i Østersøen og Kattegat har indførelsen af flyovervågning i de danske farvande muligvis haft en effekt på omfanget af olieforureningen. Siden flyovervågningen blev indført i 1990, har forureningsniveauet været faldende i Kattegat.

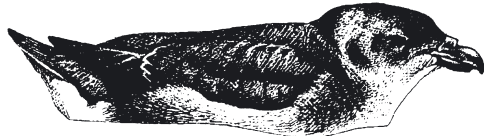
Fra 1999 gælder et udslipsforbud i hele Nordsøen. Man kan derfor håbe, at undersøgelserne af ilanddrevne fugle i de kommende år vil dokumentere et fald i forureningen langs den danske del af Nordsøen og Skagerrak.

Kim Diget Christensen

Anmeldelser

Cassin's Auklet

Diving Petrel

The Auks

Anthony J. Gaston & Ian L. Jones. Illustreret af Ian Lewington & Ian L. Jones. 349 sider + 8 farvetavler, adskillige fotos, udbredelseskort og tekstfigurer, indb. Oxford University Press 1998. Pris £ 40. Denne bog er den fjerde i serien *Bird families of the world*, af hvilken bind 2 om pingvinerne tidligere er anmeldt i DOFT (90: 38, 1996). Mere bemærkelsesværdigt er det den første blot nogenlunde moderne bog, der er helliget alkefuglenes familie (dele af familien, specielt de nordatlantiske arter, har været under behandling flere gange).

Alkefuglene omfatter 22 nulevende arter plus den uddøde gejrflugl (som også behandles i bogen). Eller måske 24 arter i alt, da meget tyder på, at den asiatiske underart af *Brachyramphus marmoratus* (*B. m. perdix*) bør have status som en særskilt art. De er alle dykkende havfugle, som bruger vingerne til fremdrift under vandet, ligesom pingviner og alkestormfugle (og for den sags skyld de af de øvrige stormfugle, der regelmæssigt søger føde under havoverfladen). Men næsten alle andre generalisationer om alkefuglenes biologi slår fejl i den forstand, at der næsten altid kan påvises undtagelser. De er kolonirugende (undtagen de to-tre *Brachyramphus*-arter), de lægger kun ét æg (undtagen syv arter, der lægger to), og de transport-

terer føden til ungerne i næbbet (undtagen seks planktonædere med strubepose og de fire *Synthliboramphus*-arter, der har redeflyende unger, som slet ikke fodres på land).

Særlig bemærkelsesværdig er variationen i ungerne udvikling, der overgår alt hvad man finder i andre fuglefamilier. Hos de fleste arter forlader ungen reden alene, i stort set udvokset tilstand; hos Søkongen ledsages den dog af en af forældrene (hannen). Men der er som sagt også fire arter med redeflyende unger (som ledsages af begge forældre), og så er der de to lomvier og Alken, hvis unger fodres i reden i ca 3 uger til de har nået 20-25% af de voksnes vægt, og så søger til havs sammen med faderen. Bogens forfattere ser en sammenhæng mellem denne variation, størrelsen af de forskellige arter og dermed deres bærekapacitet, samt det forhold, at alkefuglene – uvist af hvilken grund og modsat pingviner, stormfugle og f.eks. måger – ikke transporterer ungerne føde i kirtelmaven, hvilket ville muliggøre transport af større mængder. Men også prædationstryk på de adulte i kolonien ser ud til at have spillet en rolle, specielt for udviklingen af redeflyende unger hos *Synthliboramphus*.

Bogen giver en levende og ganske fyldestgørende beskrivelse af biologien hos disse fascinerende fugle, og f.eks. systematik og evolution berøres også, omend me-